

УДК 347.7

Ю. Л. БОШИЦЬКИЙ

Юрій Ладиславович Бошицький, професор, заслужений юрист України, ректор Київського університету права НАН України

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК СТВОРЕННЯ, ОХОРОНИ ТА ЗАХИСТУ ОБ'ЄКТІВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В КОНТЕКСТІ ПОТРЕБ СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Останні кілька десятиліть поставили людство перед необхідністю переосмислення ролі сталого розвитку у сучасних міжнародних відносинах. Світ все більше стикається із глибокими проблемами екологічного та економічного характеру. Вирішити їх одноосібно стає обтяжливо, а інколи й взагалі неможливо. Саме тому питання сталого розвитку посідає окреме місце у міжнародному праві.

Визначення національної парадигми і стратегії сталого розвитку України відбувається під впливом сучасних світових тенденцій економічного розвитку на благо нинішнього покоління, але не за рахунок шкоди для майбутніх поколінь.

Поява у другій половині ХХ ст. цього питання була зумовлена відповідним розвитком міждержавних відносин. Спільні дії як розвинених держав, так і тих, що розвиваються, в ООН, ГАТТ/СОР, ЮНКТАД і ЮНІДО та інших міжнародних організаціях дали змогу прийняти такі важливі документи, як Принципи міжнародних торговельних відносин і торговельної політики, що сприяють розвитку (1964 р.), Декларація і Програма дій зі встановлення Нового міжнародного економічного порядку (1974 р.), Хартія економічних прав і обов'язків держав (1974 р.), Лімська декларація і Програма дій з промислового розвитку і співробітництва (1975 р.), «Порядок денний на ХХІ століття» (1992 р.)¹, Декларація Тисячоліття ООН (2000 р.)², Йоханнесбурзька декларація³ та План реалізації рішень Всесвітнього саміту ООН зі сталого розвитку (2002 р.), «Майбутнє, якого ми прагнемо» (2012 р.)⁴.

Важливо, що згадані міжнародні акти закріпили систему універсальних норм, яка комплексно регулює значну частину міждержавних відносин. Дотримання вищезгаданих міжнародно-правових документів має на меті перебудову сучасних міжнародних відносин і закріплення інтересів усіх держав незалежно від рівня розвитку, соціальної системи, політичної значущості чи географічної величини.

Сталий розвиток – комплексне питання, що охоплює системно економічні, соціальні, екологічні сфери, права людини. В основі державного регулювання національної економіки полягає макроекономічна політика держави. К. Р. Макконнелл та С. Л. Брю до загальноприйнятих цілей національної економічної політики відносять стале економічне зростання, яке визначає рівень життя населення; підвищення економічної ефективності виробництва на основі досягнення науково-технічного прогресу, що веде до зменшення рівня витрат; економічну свободу; високий рівень зайнятості населення; відтворення й зростання людського, соціального та політичного капіталу тощо.

Сталий розвиток може бути досягнутий на основі: створення умов для здорового життя, збереження екосистем, соціального партнерства, подолання бідності, побудови ефективної економіки і реалізації правосуддя⁵. Лише поєднання комплексу природоохоронних, економічних і соціальних рішень здатне слугувати інтересам розвитку.

2015 р. – середина строку виконання Європейським Союзом амбітного плану «Європа 2020», який розглядається як стратегія соціально-економічного розвитку Європейського Союзу на період до 2020 року. Цей документ прийнято Європейською Радою навесні 2010 р., коли Старий світ, як і більшість держав, оговтувалися від глобальної фінансової кризи, яка ще й досі лихоманить окремі країни-члени ЄС. Документ, прийнятий у такий непростий час, мав задати чіткий вектор руху європейських країн до соціально-економічного благополуччя, а отже, і гідного життя європейців, шляхом подолання бідності та безробіття. Проте в нових реаліях, які виникли останнім часом, він вимагає коректив.

Наша держава теж не стоїть осторонь загальносвітових процесів. За роки незалежності в Україні було

здійснено кілька спроб створити та затвердити на законодавчому рівні Концепцію сталого розвитку країни, жодна з яких не увінчалась успіхом. Запропоновані проекти Концепції відображені у таких офіційних документах: 1. Проект Закону про Концепцію сталого розвитку України (№ 3234 від 25 квітня 2001 р.)⁶, заслухано на засіданні Верховної Ради України 7 березня 2002 р. та не прийнято. 2. Проект Закону про Концепцію переходу України до сталого розвитку (№ 3234-1 від 19 грудня 2001 р.)⁷, заслухано на засіданні Верховної Ради України 7 березня 2002 р. та не прийнято. 3. Проект постанови про Концепцію переходу України до сталого розвитку (№ 5749 від 2 липня 2004 р.)⁸, питання розглянуто на засіданні Верховної Ради України, проект не підтримано (6 жовтня 2005 р.). Крім того, були напрацьовані проекти концепцій, котрі не дійшли до стадії проекту закону. Серед них слід зазначити ще один «Проект Концепції переходу України до сталого розвитку», який був розроблений НАН України та направлений до Кабінету Міністрів України у 2012 році⁹.

Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020», яка була схвалена Указом Президента України від 12 січня 2015 р. № 5/2015¹⁰ і визначає мету, вектори руху, дорожню карту, першочергові пріоритети та індикатори належних оборонних, соціально-економічних, організаційних, політико-правових умов становлення та розвитку України, передбачає в рамках названих чотирьох векторів руху реалізацію 62 реформ та програм розвитку держави: за вектором розвитку, за вектором безпеки, за вектором відповідальності, за вектором гордості. Стратегією передбачається й широка комплексна реформа захисту інтелектуальної власності.

У цьому контексті зазначимо, що розбудова України, враховуючи сучасні реалії економічних, соціальних та військових викликів, неможлива без концентрації зусиль щодо пошуку шляхів розвитку та модернізації вітчизняної економіки. Такий розвиток, як правило, все більше спирається на створення та впровадження в господарській і соціальній інфраструктурі різнопланових об'єктів інтелектуальної власності, охорону й захист прав вчених, інженерів, винахідників у цій сфері. Досвід країн із розвинутою економікою підтверджує, що інтелектуальна діяльність, новаторство та креативність технічних рішень здебільшого визначають стратегію і тактику стрімкого і комплексного розвитку держави, її високий технічний рівень виробництва, інтеграцію наукової, технологічно складової промисловості.

Організація дієвої системи правозастосування в процесі створення та використання об'єктів інтелектуальної власності прямо впливає на розбудову національних науково-технологічних та науково-технічних сфер життя держав, підвищення їх інвестиційного іміджу, запровадження сприятливих інноваційних кліматів. Тому збереження, зміцнення і розвиток інтелектуального потенціалу нашої держави віднесено до пріоритетних інтересів України.

Україн важливим є пошук шляхів створення ефективної інноваційної системи, яка спроможна забезпечити технологічну модернізацію національної економіки, підвищити її конкурентоспроможність на основі передових технологій. Необхідно удосконалити ринок прав на результати інтелектуальної діяльності, державну систему правової охорони інтелектуальної власності та перетворити науковий потенціал країни на дієвий ресурс економічного зростання. Визнання інтелектуальної діяльності такою, що забезпечує успішний розвиток усіх інших форм суспільно корисної діяльності, зумовлює необхідність зосередити державні можливості – творчий потенціал, матеріальні ресурси, кошти тощо на всебічному розвитку інтелектуальної діяльності.

Як свідчить статистика, сьогодні причина більшості порушень прав інтелектуальної власності має економічний характер і лежить у монополізмі цього права. Тільки монополіст-правоволоділець має абсолютні права на конкретний об'єкт інтелектуальної власності, володіє правом на використання такого об'єкта, має можливість монополювати встановлювати завищені ціни не лише на об'єкт інтелектуальної власності, а й на товар, в якому втілено такий об'єкт. Порушники прав інтелектуальної власності, здійснюючи продаж контрафактних товарів, намагаються отримати більші прибутки внаслідок проведення демпінгової цінової політики. Так, зменшуючи ціну на контрафактну продукцію і збільшуючи обсяги виробництва, вони можуть отримувати додаткові доходи, в той час як правовласники такої можливості не мають. Саме тому заходи цивільної, адміністративної і кримінальної юридичної відповідальності не можуть дати позитивних наслідків без урахування дії економічних законів. Тому інтелектуальна власність може виступати не тільки двигуном, але й певним гальмом для суспільного розвитку. Підтвердженням цього є те, що інтелектуальна власність, починаючи з продуктів харчування, ліків, технічних засобів і закінчуючи моделями міжнародного розвитку та комунікаційною структурою Інтернету впливає на розвиток суспільства.

Права інтелектуальної власності не є кінцевими по суті, вони повинні тільки забезпечити децентралізовану систему інновацій у науці та культурі. Тому законодавство у сфері інтелектуальної власності й має комплексний характер. Регулюючи режим того чи іншого об'єкта інтелектуальної власності, воно, як правило, включає положення цивільного, фінансового, адміністративного, конституційного, процесуального законодавства тощо. У свою чергу, право інтелектуальної власності загалом в цілому і кожен із його об'єктів зокрема мають той чи інший зв'язок з різними галузями права, здійснюючи певний взаємний вплив.

Оптимізація правового регулювання інтелектуальної власності, створення умов для впровадження результатів наукових розробок в економіку повинні стати пріоритетом України. Криза в країні, незаінтересованість і відсутність можливостей у використанні об'єктів інтелектуальної власності призвели до зменшення фінансування вітчизняної науки, до зниження комерційного інтересу до проведення фундаментальних наукових досліджень, оскільки ставить науковий результат вченого у пряму залежність від обсягів фінансування. Активізація творчої інтелектуальної діяльності людини в Україні сьогодні, вимагає, серед інших, еко-

номічних рушійних чинників, переосмислення ставлення до винахідницької діяльності, формування у суспільній свідомості її престижності.

До дуже важливих, але не цілком вирішених спеціальних питань, належить проблема правового режиму службових винаходів. Дана сфера є надзвичайно актуальною для будь-якої держави з позиції забезпечення її суверенітету та недоторканності стратегічного інтелектуального капіталу. Сьогодні на часі визначення правового режиму винаходів та інших об'єктів промислової власності, що створюються за сприяння роботодавця. Необхідні новий ринковий підхід і осмислення висхідних положень, потрібен також пошук компромісу, в результаті якого мають справедливо враховуватися інтереси винахідника, роботодавця та держави. Такою сферою є інноваційна політика держави.

Пріоритетним завданням України в сфері управління інтелектуальною власністю є комерціалізації її об'єктів у результаті інноваційної діяльності, яка регулюється Законом України «Про інноваційну діяльність»¹¹. Інноваційна діяльність має на меті впровадження досягнень науково-технічного прогресу у виробництво й соціальну сферу, що включає: випуск та розповсюдження принципово нових видів техніки і технології, прогресивні міжгалузеві структурні зрушення, реалізацію довгострокових науково-технічних програм з великими строками окупності витрат; фінансування фундаментальних досліджень для здійснення якісних змін у стані продуктивних сил; розробку і впровадження нової, ресурсозберігаючої технології, призначеної для поліпшення соціального й екологічного становища. Держава сприяє інноваційній діяльності технологічних парків у формі державної фінансової підтримки та цільового фінансування проектів технологічних парків. Для реалізації проектів технологічних парків їх учасникам та спільним підприємствам, що виконують їхні проекти, державою надаються відповідні пільги.

Головною метою державного регулювання інноваційної діяльності та проведення державної інноваційної політики повинно бути створення соціально-економічних, організаційних і правових умов для ефективного відтворення, розвитку й використання науково-технічного потенціалу країни, забезпечення впровадження сучасних екологічно чистих, безпечних, енерго- та ресурсозберігаючих технологій, виробництва та реалізації нових видів конкурентоспроможної продукції.

Стосовно проблем вдосконалення законодавства в сфері інтелектуальної діяльності, то слід наголосити на необхідності постійного реагування на відповідний науковий поступ, оскільки нормативний масив законодавства в сфері інтелектуальної власності повинен не лише відповідати вимогам сьогодення, а й спиратися на відповідну наукову доктрину, що дає змогу робити таке регулювання прогностичним.

Насамперед необхідним є удосконалення нормативно-правової бази інтелектуальної власності та механізмів захисту прав у цій сфері. Потребує приведення у відповідність актів національного законодавства між собою та із загальним законодавством України, забезпечення лібералізації, спрощення, прискорення, максимальної зручності для заявників процедур набуття прав на об'єкти інтелектуальної власності. Також необхідне законодавче посилення відповідальності за порушення прав інтелектуальної власності, вдосконалення правового регулювання економічних аспектів права інтелектуальної власності, в тому числі системи сплати зборів і мита за дії, пов'язані з охороною прав на об'єкти інтелектуальної власності, вдосконалення правового регулювання механізмів економічного стимулювання творчості тощо.

На часі необхідність удосконалення процедур захисту прав авторів та володільців виключних прав інтелектуальної власності. Надзвичайно важливою залишається також підготовка спеціалістів із питань інтелектуальної власності та поширення знань, рівня культури й освіти у зазначеній сфері. У цій площині важлива роль належить сучасним телекомунікаційним засобам, які могли б забезпечити публічні інформаційні акції щодо роз'яснення негативних наслідків неправомірного використання об'єктів права інтелектуальної власності.

Особливої уваги потребують заходи з підготовки наукових кадрів у сфері інтелектуальної власності, запровадження різних форм і методів підготовки й підвищення кваліфікації різних соціальних категорій – патентних повірених, керівників підприємств, установ та організацій, працівників органів державної влади, місцевого самоврядування, які в силу службових обов'язків причетні до сфери управління інтелектуальною власністю. Це і пропаганда знань у сфері інтелектуальної власності з метою охоплення навчанням різних категорій населення, насамперед шкільної молоді, і удосконалення нормативно-правової бази діяльності патентних повірених, підвищення кваліфікації суддів, які розглядають справи з питань інтелектуальної власності тощо.

Зазначені можливості впливатимуть і на проблеми охорони інтелектуальної власності в Україні, на розробку стратегії довгострокового розвитку інтелектуальної власності, належну координацію діяльності органів державного управління та ефективність діяльності структур, що забезпечують захист цих прав.

Слід зазначити, що тривалий час в Україні не врегульовані належним чином відносини з охорони прав на наукові відкриття, бази даних, породи тварин, раціоналізаторські пропозиції, комерційні таємниці, комерційні найменування, діяльності представників у справах інтелектуальної власності тощо. Також не отримали належного врегулювання відносини стосовно об'єктів права інтелектуальної власності, створених під час виконання державного замовлення, у тому числі оборонного. У національному законодавстві відсутня відповідальність за подання заявок на винаходи в іноземні держави без попереднього подання таких заявок в Україні.

Зазначені вище та інші питання *свідчать про те, що основні проблеми якості законодавства України про інтелектуальну власність виникли через проблеми правовідносин щодо інтелектуальної власності, які породжені здебільшого діями та бездіяльністю відповідних центральних органів виконавчої влади.*

Все це вимагає вирішення ряду питань заради формування повноцінної сучасної національної системи інтелектуальної власності. Її розбудова має здійснюватися за принципами суспільних інтересів, відкритості державного управління громадському контролю та забезпеченню його прозорості, відповідності правового механізму охорони й захисту прав інтелектуальної власності сучасним викликам інформаційного середовища. Такі чинники формують стратегію розвитку національної системи інтелектуальної власності, яка виступає у поєднанні політичних, інституційних, технологічних економічних, правових, інноваційних, освітньо-наукових та культурологічних складових. А концептуальні засади розвитку інтелектуальної власності мають виходити із розуміння нашим суспільством формування себе як інтелектуальної нації, тобто нації, наділеної інтелектуальним потенціалом, нації, спроможної розв'язувати завдання світового рівня.

Суспільство має також розуміти велику роль виховання культури ІВ, за якого усі представники громадянського суспільства усвідомлюють позитивний вплив прав ІВ на економічний, культурний та соціальний розвиток, прогрес внутрішньої та зарубіжної торгівлі, іноземні інвестиції та передачу технологій тощо. Адже через культуру ІВ уряд України та компетентні урядові органи повинні намагатися підвищити якість і рівень життя, виступаючи за інтенсивне використання ІВ як інструменту економічного зростання.

Так, 20 березня 2015 р. Україна підписала угоду з Європейським Союзом про участь у рамковій програмі ЄС з наукових досліджень та інновацій «Горизонт 2020». Дана угода повинна змінити концептуальне ставлення до інтелектуальної власності та її авторів. Це рамкова програма ЄС з досліджень та інновацій з загальним фондом близько 80 млрд євро. Мета програми – розвиток економіки, побудованої на зв'язку між науковими дослідженнями та інноваціями, а також «перенесення наукових ідей з лабораторій до ринку». Серед пріоритетних дослідницьких напрямів – підвищення конкурентоспроможності виробництва, розвиток ІКТ, нано- та біотехнологій, нового матеріалознавства, космічної галузі, а також пошук відповідей на найбільш гострі соціальні виклики в сфері охорони здоров'я, демографії, екології, сільського господарства та енергетики.

Асоційоване членство України означає можливість використовувати фінансовий потенціал програми, розробляти власні проєктні пропозиції, формувати наукові консорціуми та отримувати фінансування як координатори проєктів.

Участь України в «Горизонті 2020» допоможе значно підвищити рівень залучення українських науковців, університетів, науково-дослідних організацій до спільних європейських наукових досліджень, а також створить основу для структурних реформ у науково-інноваційній сфері України.

Повноцінне використання можливостей програми «Горизонт 2020» можливе лише за умови тісної співпраці влади, академічної спільноти та бізнесу.

Інший законопроект, який може змінити ментальність та ставлення до прав авторів об'єктів інтелектуальної власності – це проєкт закону про наукову та науково-технічну діяльність. Даний законопроект у разі його прийняття створить доступ до фінансування наукових досліджень не тільки для певних інституцій, а й для колективів науковців та навіть для індивідуальних учених. А також змінить систему фінансування наукових досліджень, збільшить частину грантового фінансування, яке буде розподілятися через Національний фонд досліджень і головне, що це буде відбуватися за прозорими критеріями. Зміниться система управління наукою, буде створено національну раду з питань науки і технологій, яка матиме два комітети: науковий та адміністративний. Це сприятиме тому, щоб влада почула науковців, винахідників. Цей закон надасть пріоритети для розвитку наукових досліджень в університетах, винахідництву, ним передбачено участь молодих учених у формуванні наукової та науково-технічної політики. У державних наукових установах та державних університетів, академій, інститутів з'явиться право бути співзасновниками господарських товариств з метою використання об'єктів права інтелектуальної власності.

Враховуючи значення вищезазначених документів, для покращення стану правовідносин у сфері інтелектуальної власності, приведення їх у відповідність до сучасних тенденцій розвитку суспільства, забезпечення виконання взятих Україною міжнародних зобов'язань, зокрема перед Європейським Союзом, та визначення національної стратегії розвитку сфери інтелектуальної власності необхідно здійснити ряд заходів. По-перше, слід розробити *стратегію* розвитку сфери інтелектуальної власності в Україні за широкої участі громадськості і засобів масової інформації. По-друге, необхідно внести зміни до Митного кодексу України щодо впровадження положень ст.ст. 51–53 Угоди про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності, які регулюють відносини щодо захисту прав на митному кордоні. По-третє, модернізувати законодавство України з охорони винаходів та корисних моделей, промислових зразків, знаків для товарів і послуг, зазначень походження товарів в частині визначення недобросовісних дій заявників як підстави для відмови у набутті прав інтелектуальної власності. По-четверте, необхідні зміни до Податкового кодексу України, Бюджетного кодексу України, законів, що регулюють питання бухгалтерського обліку та оцінки нематеріальних активів, з метою узгодження їх положень, що стосуються сфери інтелектуальної власності, зі спеціальним законодавством у цій сфері з урахуванням результатів імплементації європейських норм.

Слід зазначити, що забезпечення національних інтересів щодо правової охорони географічних зазначень потребує взаємодії між відповідними центральними органами виконавчої влади з виявлення видових назв товарів та географічних зазначень, які використовуються в Україні, із залученням до цього процесу профільних асоціацій та громадськості. Також необхідно прийняти закон щодо врегулювання особливостей відносин, що виникають стосовно об'єктів права інтелектуальної власності, створених під час виконання дер-

жовного замовлення, у тому числі державного оборонного замовлення. Слід забезпечити і правове регулювання відносин щодо правової охорони раціоналізаторських пропозицій. Інше важливе завдання – це розробка методики розрахунку розміру матеріальної шкоди, завданої в результаті порушення прав інтелектуальної власності, у тому числі незаконного використання об'єктів права інтелектуальної власності, з метою застосування єдиного підходу правоохоронних органів, прокуратури, експертних органів і судів до кваліфікації правопорушень та притягнення винних осіб до юридичної відповідальності.

Резюмуючи все викладене вище, при реалізації широкого кола питань сталого розвитку в Україні слід враховувати також і широкий спектр глобальних тенденцій і пов'язаних із ними ризиків та загроз на майбутнє. Пріоритети сталого розвитку потребуватимуть здійснення структурних змін в нашій національній економіці, вимагатимуть формування *високого рівня культури ставлення до науки та освіти, вітчизняних вчених, винахідників та раціоналізаторів, авторів і патентовласників*, до знань про інтелектуальну власність, до застосування системного, багатогалузевого й зваженого підходу до питань сфери інтелектуальної власності. Все це, задля ефективності результату та успіху, має базуватися на плідному фаховому і продуктивному співробітництві на всіх рівнях державного устрою та суспільства з метою забезпечення й зміцнення національної системи інтелектуальної власності.

¹ Денисов В. Н. Принципи міжнародного права / В. Н. Денисов // Юридична енциклопедія : в 6 т. / [ред. кол.: Ю. С. Шемшученко (голова) та ін.]. – К. : Вид-во «Українська енциклопедія» імені М. П. Бажана, 1998–2004. – Т. 5: П–С. – 2003. – С. 126–128; Також додатково див.: Декларация про встановлення Нового міжнародного економічного порядку // Международное право в документах : учеб. пособие / [сост.: Н. Т. Блатова, Г. М. Мелков]. – [5-е изд., перераб. и доп.]. – М. : ООО Полиграф Опт, 2004. – С. 321–325; Декларация о принципах международного права, касающихся дружественных отношений и сотрудничества между государствами в соответствии с Уставом Организации Объединенных Наций от 24 октября 1970 г. // Действующее международное право : в 3 т. / [сост.: Ю. М. Колосов, Э. С. Кривчикова]. – М. : Изд-во Московского независимого ин-та международного права, 1996–1997. – Т. 1. – 1996. – С. 65–73; Хартия экономических прав и обязанностей государств от 12 декабря 1974 г. // Действующее международное право : в 3 т. / [сост. Ю. М. Колосов и Э. С. Кривчикова]. – М. : Издательство Московского независимого института международного права, 1996–1997. – Т. 3. – 1997. – С. 135–145.

² Декларация тысячелетия ООН, утверждена резолюцией 55/2 Генеральной Ассамблеи от 8 сентября 2000 года : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_621

³ Йоханнесбургская декларация по устойчивому развитию от 4 сентября 2002 г. : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/pdf/decl_wssd.pdf

⁴ Резолюция, принятая Генеральной Ассамблеей 27 июля 2012 года 66/288 «Будущее, которого мы хотим» : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N11/476/12/PDF/N1147612.pdf?OpenElement>

⁵ Узагальнююча доповідь Генерального секретаря з порядку денного в галузі розвитку стійкого розвитку на період після 2015 р. : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://srsg.violenceagainstchildren.org/sites/default/files/documents/docs/A_69_700_RU.pdf

⁶ Проект Закону про Концепцію сталого розвитку України № 3234 від 25.04.2001 р. : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?skl=4&pf3516=3234

⁷ Проект Закону про Концепцію переходу України до сталого розвитку № 3234-1 від 19.12.2001 р. : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=11647

⁸ Проект Постанови про Концепцію переходу України до сталого розвитку № 5749 від 02.07.2004 р. : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?id=&pf3516=5749&skl=5

⁹ Мартюшева О. О. Проекты концепции сталого розвитку України: можливість їх вдосконалення та застосування. Аналітична записка / О.О. Мартюшева : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua/articles/1566/>

¹⁰ Стратегія сталого розвитку «Україна–2020», схвалена Указом Президента України від 12 січня 2015 року № 5/2015 : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>

¹¹ Закон України «Про інноваційну діяльність» // www.rada.gov.ua

Резюме

Бошицький Ю. Л. Взаємозв'язок створення, охорони та захисту об'єктів інтелектуальної власності в контексті потреб сталого розвитку України.

У статті розглядаються питання ролі сталого розвитку в сучасних міжнародних відносинах, першочергові пріоритети соціально-економічних, організаційних, політико-правових умов становлення та розвитку України через призму створення та охорони об'єктів інтелектуальної власності, комплексна реформа захисту інтелектуальної власності.

Акцентується увага на тому, що інтелектуальна діяльність, новаторство та креативність технічних рішень здебільшого визначають стратегію і тактику стрімкого і комплексного розвитку держави, її високий технічний рівень виробництва, інтеграцію наукової, технологічної складової промисловості.

Пропонуються шляхи створення ефективної інноваційної системи, яка спроможна забезпечити технологічну модернізацію національної економіки, підвищити її конкурентоспроможність на основі передових технологій, обґрунтовується необхідність удосконалення ринку прав на результати інтелектуальної діяльності, державну систему правової охорони інтелектуальної власності та перетворення наукового потенціалу країни в дієвий ресурс економічного зростання.

Ключові слова: сталий розвиток, модернізація національної економіки, створення, охорона, захист об'єктів інтелектуальної власності, законодавство у сфері інтелектуальної власності, інноваційна політика держави.

Резюме

Бошицкий Ю. Л. Взаимосвязь создания, охраны и защиты объектов интеллектуальной собственности в контексте потребностей устойчивого развития Украины.

В статье рассматриваются вопросы роли устойчивого развития в современных международных отношениях, первоочередные приоритеты социально-экономических, организационных, политико-правовых условий для становления и развития Украины через призму создания и охраны объектов интеллектуальной собственности, комплексная реформа защиты интеллектуальной собственности.

Акцентируется внимание на том, что интеллектуальная деятельность, новаторство и креативность технических решений в основном определяют стратегию и тактику стремительного и комплексного развития государства, его высокий технический уровень производства, интеграцию научной, технологической составляющей промышленности.

Предлагаются пути создания эффективной инновационной системы, которая способна обеспечить технологическую модернизацию национальной экономики, повысить ее конкурентоспособность на основе передовых технологий, обосновывается необходимость совершенствования рынка прав на результаты интеллектуальной деятельности, государственную систему правовой охраны интеллектуальной собственности и преобразования научного потенциала страны в действенный ресурс экономического роста.

Ключевые слова: устойчивое развитие, модернизация национальной экономики, создание, охрана, защита объектов интеллектуальной собственности, законодательство в сфере интеллектуальной собственности, инновационная политика государства.

Summary

Boshytskyi Y. Interrelationship of Intellectual Property Objects Creation, Protection and Defense within the Sustainable Development Needs of Ukraine.

The article deals with the issues of the sustainable development role in modern international relations, overriding priorities of social and economical, organizational, political and legal conditions of Ukrainian development from the point of view of intellectual property objects creation and protection, a complex reform of intellectual property protection.

The author emphasizes that intellectual activity, inventiveness and creativity of technical decisions mostly determine the strategy and tactics of the fast and complex state development, its high technical production level, integration of scientific and technological constituencies of industries.

The research suggests ways of creating an efficient innovative system, able to ensure technological modernization of the national economy, to improve its competitiveness on the basis of advanced technologies, reasoning the necessity of improving the intellectual activity results rights market, the state system of intellectual property legal protection and the state scientific potential transformation into the effective economical growth resource.

Key words: sustainable development, the national economy modernization, intellectual property objects creation, protection and defense, intellectual property legislation, the state innovative policy.

УДК 347.77

Р. Б. ШИШКА

Роман Богданович Шишка, доктор юридичних наук, завідувач сектору Київського університету права НАН України

ЩОДО СТАТТІ 432 ЦК УКРАЇНИ

У ст. 432 ЦК України «Захист права інтелектуальної власності судом» передбачено право на захист порушених прав інтелектуальної власності в суді та ті, рішення, які вправі винести суд за позовом чи заявою повивача. Звертає на себе увагу та обставина, що назва цієї статті не зовсім коректна, оскільки: 1) суд при розгляді цивільних справ повинен дотримуватися вимог позивача, а назва відображає активність самого суду і вибір застосовуваних видів захисту порушених прав інтелектуальної власності чи, підкреслимо, загрози їх порушення; 2) потерпілий чи уповноважена ним особа за такими діями може звернутися не тільки до суду, зокрема стосовно разового стягнення замість відшкодування збитків. Вимагати зупинення пропуску через митний кордон України товарів, експорт чи імпорт яких здійснюється з порушенням прав інтелектуальної власності, потерпілий, чи особа, якій про це стало відомо, може і від відповідного митного органу.

Окрім того, є певні зауваження щодо окремих видів: 1) якщо в генеральній для захисту порушених цивільних прав і охоронюваних законом інтересів ст. 16 ЦК йдеться про способи захисту цивільних прав, то не досить зрозуміло, про які засоби говориться у п. 1 ч. 2 ст. 432 ЦК; 2) чи всі з них за галузевою приналежністю є матеріально-правовими та цивільно-правовими, зокрема, що передбачені у пп. 1–5 ч. 2 цієї статті; 3) як у рамках цивільного судочинства та його строків можна зупинити пропуск товарів, що переміщуються з порушенням прав інтелектуальної власності через митний кордон за нинішніх нормативів